

УДК 378.147:656.61

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10\(16\)-521-534](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-521-534)

Гуменникова Тамара Рудольфівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри суспільно-наукових дисциплін, Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ» МАУП, вул. Клушина, 3а, м. Ізмаїл, 68600, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З НАВІГАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ СУДНОМ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ, ЯК ОЗНАКА СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ

Анотація. У статті розкрито особливості розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном в умовах професійної підготовки, виходячи зі студентоцентрованого підходу. Виявлено, що у закладах вищої морської освіти викладачі повинні надавати перевагу студентоцентрованому підходу до набуття навичок майбутніми фахівцями морської галузі, який надає пріоритет потребам та інтересам здобувачів вищої морської освіти в освоєнні освітньої програми. Автором визначено, що професійна підготовка майбутніх фахівців морської транспортної галузі на засадах студентоцентрованого підходу до проектування освітнього процесу має величезний вплив на особистісний розвиток здобувачів вищої морської освіти та їх професійну ідентичність. На підставі проведених досліджень з'ясовано, що лідерський потенціал є однією з найважливіших складових професійної компетентності фахівців з навігації та управління судном, а також результатом застосування студентоцентрованого підходу у навчання таких фахівців. Встановлено, що в основі розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців морської транспортної галузі особливий акцент робиться на внутрішньому наповненні таких фахівців як особистостей, а його виникнення та розвиток відбувається під впливом непередбачуваних психологічних, освітніх та соціальних чинників, що визначають здатність таких фахівців до лідерства. Розкрито спеціальні (фахові) компетентності зі спеціалізації «Навігація і управління морськими суднами», якими володітимуть майбутні фахівці з навігації та управління судном після успішного закінчення навчання за стандартом вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у

галузі знань – 27 Транспорт, спеціальності – 271 Річковий та морський транспорт, що затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 № 1239. Виявлено, що важливу роль у формуванні лідерських якостей у майбутніх фахівців морської транспортної галузі виконують безпосередньо їх викладачі-лідери. Визначено, що для розвитку лідерського потенціалу у майбутніх фахівців з навігації та управління судном під час навчання у закладах вищої морської освіти доцільно застосовувати кейси, рольові ігри, метод проєктів, а також проводити симуляційне навчання з технологією віртуальної реальності.

Ключові слова: морська транспортна галузь, вища морська освіта, фахівець з навігації та управління судном, освітній процес, симуляційне навчання з технологією віртуальної реальності, професійна діяльність, лідерство, лідерський потенціал.

Gumennykova Tamara Rudolfivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Sciences, Danube Branch of PJSC “IAPM University”, Klushina St., 3a, Izmail, 68600, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

DEVELOPMENT OF LEADERSHIP POTENTIAL OF FUTURE SPECIALISTS IN NAVIGATION AND SHIP MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF PROFESSIONAL TRAINING AS A SIGN OF STUDENT-CENTERED APPROACH

Abstract. The article reveals the peculiarities of developing the leadership potential of future specialists in navigation and ship management in the context of professional training based on a student-centered approach. It has been found that in higher maritime education institutions, teachers should give preference to a student-centered approach to the acquisition of skills by future maritime professionals, which prioritizes the needs and interests of higher maritime education students in the development of the educational program. The author determines that the professional training of future maritime transport industry specialists based on a student-centered approach to the design of the educational process has a huge impact on the personal development of students in higher maritime education and their professional identity. Based on the conducted research, it was found that leadership potential is one of the most important components of the professional competence of specialists in navigation and ship management, as well as the result of applying a student-centered approach to the training of

such specialists. It is established that the development of the leadership potential of future specialists in the maritime transport industry is based on the internal content of such specialists as individuals, and its emergence and development occur under the influence of unpredictable psychological, educational and social factors that determine the ability of such specialists to lead. The article describes the special (professional) competencies in the specialization "Navigation and Management of Ships", which will be possessed by future specialists in navigation and ship management after successful completion of training according to the standard of higher education of Ukraine at the first (bachelor's) level of higher education in the field of knowledge (27 Transport, specialty: 271 River and Sea Transport, approved by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 13, 2018, No. 1239). It has been found that an important role in the formation of leadership qualities in future specialists in the maritime transport industry is played directly by their teacher-leaders. It has been determined that in order to develop the leadership potential of future specialists in navigation and ship management during their studies in higher maritime education institutions, it is advisable to use cases, role-playing games, the project method, and simulation training with virtual reality technology.

Keywords: maritime transport industry, higher maritime education, specialists in navigation and ship management, educational process, simulation training with virtual reality technology, professional activity, leadership, leadership potential.

Постановка проблеми. Розвиток соціальної активності молоді, формування її лідерського потенціалу виступає сьогодні пріоритетним напрямом державної молодіжної політики. Успішність держави у впровадженні змін, в розбудові незалежної країни, в переможному курсі залежить від того, наскільки кожна молода людина займає активну життєву позицію, є дійсним творцем, лідером свого життя і життя суспільства.

Світ сьогодні потребує визнаних лідерів – людей, які успішно діють у швидко змінюваному суспільному середовищі, реагують на його виклики, самостійно приймають рішення, виступають прикладом для оточуючих організують індивідуальну і командну роботу, відповідають за її результати.

Затребуваною стає та особистість, яка, будучи творцем власного життя, може водночас стати організатором актуальних, потужних проєктів для реалізації власного потенціалу, потенціалу суспільства, групи або команди в якій вона професійно та особистісно реалізується.

У процесі політичних, економічних та соціальних змін, пов'язаних із військовою агресією, що постають перед ЗВО, де готують фахівців морської транспортної сфери, актуальність розвитку лідерського потенціалу значно зростає. Попри військову агресію морський транспорт посідає надзвичайно важливе місце у розвитку суспільства та підтримки економічного стану суспільства, а попит на фахівців з навігації та управління судном в екстремальних військових умовах значно зростає. Пріоритетним напрямом професійної освіти стає якість підготовки майбутніх фахівців, здатних користуватися власними знаннями, впевнено створювати та підтримувати командний дух, ставати лідерами змін свідомості та якісного виконання професійних обов'язків, активно діяти на ринку праці, самостійно приймати рішення, навчатися впродовж життя відповідно до нових потреб на ринку морської праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної підготовки фахівців морської транспортної галузі стали предметом вивчення дослідників: І. Ганношиної, Л. Герганова, С. Глікмана, О. Даниленко, О. Діденка, В. Желяскова, М. Міюсова, О. Мельник, М. Мусоріної, І. Склярєнко, С. Смірнова, О. Тимошук, О. Товстокорого, В. Чернявського; психологічною складовою підготовки моряків у напрямку дослідження лідерського потенціалу: О. Безлуцька, О. Сорока, М. Корольчук, Д. Осадчук, А. Побідаш та інші.

Підкреслюючи важливість професійної підготовки фахівців морської транспортної галузі, актуальність теми даної наукової статті ґрунтуватиметься на аспектах розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном в умовах професійної підготовки, виходячи з студентоцентрованого підходу.

Метою статті є розкриття особливостей розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном в умовах професійної підготовки, виходячи зі студентоцентрованого підходу.

Виклад основного матеріалу. Ознайомлення з результатами наукових досліджень і праць вітчизняних та закордонних учених та практичним досвідом формування професійного іміджу в морській галузі майбутніх фахівців з навігації та управління судном дало змогу виявити низку суперечностей, що мають місце в освітньому процесі вищих морських закладів освіти, в яких здійснюється підготовка майбутніх фахівців з навігації та управління судном, між: підвищеними вимогами Міжнародної морської організації (ІМО) до професійної підготовки фахівців морського транспорту і недостатнім рівнем

сформованості професійного іміджу вітчизняних моряків; змістом до підготовки конкурентоздатних майбутніх фахівців з навігації та управління судном та недостатнім навчально-методичним розробленням цього напрямку у вітчизняних закладах вищої морської освіти; фаховою діяльністю майбутніх фахівців з навігації та управління судном у багатонаціональних екіпажах морського транспорту і недостатньою обґрунтованістю педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх фахівців з навігації та управління судном.

Сьогодні вища морська освіта спрямована на те, що у закладах вищої морської освіти викладачі повинні надавати перевагу студентоцентрованому підходу до набуття навичок майбутніми фахівцями морської галузі, який надає пріоритет потребам та інтересам здобувачів вищої морської освіти в освоєнні освітньої програми. За таких засад сучасні студенти повинні чітко формулювати свої потреби, а викладачі повинні навчити їх правильно проявляти такі потреби та реалізувати найважливіші, які передують професійному розвитку, самореалізації та формуванню лідерських якостей у майбутніх фахівців морської транспортної галузі.

Доцільно відзначити що професійна підготовка майбутніх фахівців морської транспортної галузі на засадах студентоцентрованого підходу до проектування освітнього процесу має величезний вплив на особистісний розвиток здобувачів вищої морської освіти та їх професійну ідентичність. Важливим якісним показником такого підходу є більша самостійність студентів у виборі навчальних курсів, оскільки студентоцентрований підхід передбачає активну участь студентів у власному навчанні, при чому значущість внутрішньої мотивації вдосконалення особистісних і професійних якостей значно зростає та визначає усвідомлення студентами своєї важливої ролі в засвоєнні навчальних програм, здобутті вмінь та навичок, що виступатимуть основними інструментами майбутньої професійної діяльності та способами професійного самовираження і вирішення професійних проблем. Лідерський потенціал є однією з найважливіших складових професійної компетентності фахівців з навігації та управління судном, а також результатом застосування студентоцентрованого підходу у навчання таких фахівців.

У Міжнародній Конвенції зі стандартів підготовки, дипломування моряків і несення вахти та однойменному Кодексі (ПДНВ-95) [1] зазначено, що вахтовий офіцер-судноводій, капітан судна та їхні помічники мають володіти не лише відповідними професійними знаннями та практичними навичками, а й також піклуватися про

охорону здоров'я та безпеку підлеглих і членів екіпажу, здійснювати планування, координацію та наймання працівників, забезпечувати виконання відповідних дисциплінарних правил і підтримувати атмосферу взаєморозуміння, доброзичливості, взаємодопомоги, людські стосунки серед екіпажу судна та дотримання громадянських норм. Нормативно-правовими документами щодо підготовки майбутніх фахівців морського та внутрішнього транспорту серед основних складових професійної компетентності визначено вміння використовувати навички та працювати в команді, застосовувати методи управління роботою та навантаженням екіпажів суден, використовувати ефективні практики управління ресурсами, приймати рішення на основі досвіду роботи в команді, виявляти впевненість, керувати та мотивувати екіпаж судна.

В основі розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців морської транспортної галузі особливий акцент робиться на внутрішньому наповненні таких фахівців як особистостей, а його виникнення та розвиток відбувається під впливом непередбачуваних психологічних, освітніх та соціальних чинників, що визначають здатність таких фахівців до лідерства.

У закладах вищої морської освіти професійна підготовка майбутніх фахівців з навігації та управління судном здійснюється на основі стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у галузі знань – 27 Транспорт, спеціальності – 271 Річковий та морський транспорт, що затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 № 1239 [2]. Цим документом передбачено, що майбутні фахівці з навігації та управління судном повинні здобути знання, вміння та навички ідентифікувати, розглядати та вирішувати проблеми, приймати та реалізовувати обґрунтовані управлінські рішення в межах допустимих ризиків, працювати в команді та організовувати командну роботу навіть у складних та критичних ситуаціях, міжособистісного спілкування, мотивувати та працювати на досягнення спільних цілей. Такі знання, вміння та навички прямо пов'язані з розвитком лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном.

Окрім того, стандартом вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у галузі знань – 27 Транспорт, спеціальності – 271 Річковий та морський транспорт, що затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 № 1239 [2] передбачено, що після успішного закінчення навчання майбутні фахівці з навігації та управління судном володітимуть такими спеціальними

(фаховими) компетентностями зі спеціалізації «Навігація і управління морськими суднами»: здатність вирішувати професійні завдання, використовуючи концептуальні знання та критичне розуміння фундаментальних законів, теорій, принципів, методів і концепцій навігації та управління морськими суднами; здатність планувати та здійснювати навігаційну проробку рейсу; здатність орієнтуватися в будь-яких умовах, здійснюючи судноводіння та використовуючи відповідні методи для визначення точного положення та оптимального використання всіх доступних навігаційних даних для плавання; здатність організувати та дотримуватися процедур моніторингу безпечного судноплавства; знання та вміння проводити необхідні дії під час отримання сигналу лиха на морі та здатність координувати пошуково-рятувальні операції; здатність використовувати радар та автоматизовані радіолокаційні пристрої стеження для забезпечення безпечної навігації; здатність забезпечити безпечне судноплавство з використанням електронних навігаційно-інформаційних систем; здатність вибору безпечних маршрутів судноплавства, аналізуючи прогноз погоди та стан моря; вміння та здатність керувати та контролювати судно в будь-яких умовах; здатність забезпечити роботу дистанційних силових установок, систем і послуг машинного відділення; здатність планувати та забезпечувати безпечне завантаження, укладання, кріплення, управління кабінами та розвантаження вантажів, у тому числі небезпечних; знання та вміння контролювати посадку, стійкість та напруги в корпусі для забезпечення підтримки судна в морехідному стані; здатність оцінити виявлені дефекти та пошкодження трюмів, люкових кришок і баластних цистерн і вжити відповідних заходів; здатність передавати і приймати інформацію за допомогою підсистем і пристроїв глобального морського зв'язку, забезпечувати радіозв'язок у всіх випадках; здатність вирішувати складні та непередбачувані завдання та проблеми доставки; здатність обґрунтовувати свої погляди та висновки, використовуючи фундаментальні теорії та концепції судноводіння; здатність аналізувати та прогнозувати стан процесів і навігаційних пристроїв у ситуаціях, коли інформація неповна або обмежена.

Доцільно відзначити й те, що програма навчання за стандартом вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у галузі знань – 27 Транспорт, спеціальності – 271 Річковий та морський транспорт, що затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 № 1239 [2] дозволяє студентам розвивати соціальні навички (soft skills) під час навчання, зокрема: вміння

працювати в команді та організувати спільну роботу навіть у складних та критичних ситуаціях; навички міжособистісного спілкування; здатність мотивувати та спонукати людей працювати на досягнення спільної мети; вдячність і повагу до мультикультуралізму; вміння працювати самостійно; навички безпеки; навички захисту довкілля; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність реалізовувати права та обов'язки як члена суспільства, реалізовувати цінності громадянського (ліберально-демократичного) суспільства, потреби сталого розвитку, верховенства права та прав і свобод людини та громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні та наукові цінності та досягнення суспільства, засновані на розумінні історії та закономірностей розвитку предмета, загальної системи знань про природу і суспільство та його місця в розвитку різних форм активного відпочинку; здатність використовувати спортивні форми діяльності та вести здоровий спосіб життя.

У закладах вищої морської освіти професійна підготовка майбутніх фахівців з навігації та управління судном на засадах студентоцентрованого підходу визначає таких фахівців як активних учасників освітньої діяльності та враховує їхні особливості та потреби. При цьому забезпечується гнучкий освітній процес, впроваджується різноманітність інноваційних методів, забезпечується автономія через відповідну підтримку викладачів як порадників та провідників у системі знань. Якщо такі викладачі є лідерами, то вони дають можливість майбутнім фахівцям з навігації та управління судном розвивати такі якості: порозуміння з іншими в колективі; активний спосіб життя; вміння оцінювати власний внутрішній потенціал, сильні та слабкі сторони характеру; розвивати прагнення до самовдосконалення; здатність співвідносити власні здібності з вимогами інших; позитивне ставлення до власних помилок; здатність визначати ставлення до самопізнання та вольові риси характеру; здатність долати внутрішні комунікаційні бар'єри та визначати якості, важливі для спілкування. Практика також засвідчує, що дуже гарних результатів у навчанні можна досягти лише за наявності гідного прикладу для наслідування, не лише викладача, а й харизматичного лідера.

Сучасний викладач-лідер повинен не тільки досконало знати свій предмет, а й уміти згуртувати аудиторію та забезпечити вектор розвитку, по якому рухаються здобувачі вищої морської освіти. Так, він повинен бути лідером і зразком для наслідування, щоб його студенти наслідували його дії. Такий викладач повинен вміти робити внесок у роботу інших, визначаючи ключові проблеми та знаходячи творчі розв'язання таких проблем.

Важливим завданням викладача-лідера є також спонукання майбутніх фахівців з навігації та управління судном до набуття необхідного рівня активності та самостійності для викладення власних висновків, бажання займатися самостійним навчанням і самовдосконаленням для досягнення запланованих результатів, що безпосередньо лежить в основі студентоцентрованого підходу до навчання. За таких умов здобувачі вищої морської освіти поступово будуть виходити зі стану пасивного та контрольованого учасника освітнього процесу, не завжди готового докладати зусиль і проявляти пізнавальну активність, в стан активного та зацікавленого учасника, режисера власного освітнього процесу, що вимагає вищого рівня участі.

Основою розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном є те, що професійна діяльність таких фахівців завжди характеризується новизною, нестандартністю ситуацій та потребує постійного пошуку різноманітних варіантів вирішення проблем. Наприклад, для судноводія дуже важлива мобільність та адаптивність, здатність швидко оновлювати знання та генерувати нові ідеї, допитливість та прагнення до нового, широкий кругозір, розуміння ролі саморозвитку та самоосвіти. Такі фахівці також повинні вміти усвідомлювати цілі та власні здібності, пов'язані з професійною діяльністю, вміти адекватно формулювати цілі своєї професійної діяльності та прогнозувати її результати.

Розвиток лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном повинен охоплювати когнітивний компонент (знання психології роботи зі співробітниками, навички управління персоналом, комунікації, навички командоутворення тощо), компонент практичної діяльності (компетенції та навички підтримання атмосфери взаєморозуміння, доброзичливості, взаємопідтримки, лідерських якостей та вміння працювати в команді між членами екіпажу судна, застосування ефективних методів управління ресурсами, керівництво та мотивація екіпажу судна тощо), професійно-особистісний компонент (організаційні, професійно-підприємницькі, емоційно-комунікативні, інтелектуально-творчі та морально-вольові якості, у тому числі стійкість до тривалого емоційного напруження, здатність швидко та вміло вирішувати особисті та групові конфлікти, високий моральний дух, здатність бути зразком для наслідування) та ціннісно-мотиваційний компонент (відповідність корпоративній культурі, прагнення до безпеки та влади, орієнтація на загальноприйняті людські та професійні цінності) [3, с. 201].

Деталі професійної діяльності майбутніх фахівців з навігації та управління судном пов'язані з наявністю значної кількості чинників, що

викликають психологічну травму, що безпосередньо впливає на стресостійкість (фундаментальну лідерську якість), яка значно знижується і на перший план виходить деструктивний елемент психологічного чинника. Тому для визначення цих об'єктивно існуючих закономірностей необхідно створити психологічні умови для забезпечення більшої емоційної стійкості в процесі навчання майбутніх фахівців з навігації та управління судном у закладах вищої морської освіти [4, с. 68-70].

Успіх екіпажу судна багато в чому залежить від лідерських якостей майбутніх фахівців з навігації та управління судном, їх здатності впливати на інших членів екіпажу і направляти їх дії в певне русло. Тому варто відзначити, що майбутніх фахівців з навігації та управління судном харизматичними лідерами робить наявність якостей, які дозволяють досягти високих результатів в управлінні, формування стилю поведінки щодо підлеглих та наявність певних умов: особистісних якостей підлеглих, характеру роботи, характеристики внутрішнього та зовнішнього середовища, рівень повноважень [5, с. 227].

Хорошими методичними інструментами для розвитку лідерського потенціалу у майбутніх фахівців з навігації та управління судном під час навчання у закладах вищої морської освіти є застосування кейсів, рольових ігор, методу проєктів. За результатами використання таких методів в освітньому процесі у майбутніх фахівців з навігації та управління судном формуються такі риси, як цілеспрямованість, наполегливість, активність, енергійність, оптимізм, уміння виділяти найважливіше, використовувати організаторські здібності, професійна реакція в екстремальних умовах, що дозволить швидко знаходити правильний вихід зі складних ситуацій.

Під час практичної підготовки до плавання майбутні фахівці з навігації та управління судном отримують навички керування судном, знайомляться з будовою судна та особливостями життя на борту судна. Все це дуже важливо і сприяє формуванню правильного сприйняття професії у майбутніх фахівців з навігації та управління судном. Однак насправді ніхто з майбутніх фахівців з навігації та управління судном не має можливості маневрувати справжнім судном, поки не досягне посади старшого помічника капітана чи безпосередньо капітана. А для цього необхідно максимально наростити лідерський потенціал, щоб ще під час навчання в закладах вищої морської освіти під час проходження практики мати можливість навчатися майстерності керування судном на тренажерах.

Цьому зокрема сприяє симуляційне навчання з технологією віртуальної реальності, яке базується на студентоцентрованому

навчанні. Цей тип навчання дозволяє кожному здобувачу вищої морської освіти навчатися у власному темпі, залежно від виконання поставлених завдань і особистих розумових якостей. Розглядаючи характеристики симуляційного навчання з використанням технології віртуальної реальності, можна зробити висновок, що метою симуляційного навчання з технологією віртуальної реальності є набуття, вдосконалення та практичне застосування набутих навичок судноводіння; формування професійного мислення, самоконтролю та рефлексії; практичне розуміння ролі в команді. Таким чином, слід відзначити, що цифрові технології, які використовуються в сучасних морських тренажерах, є засобом моделювання реальних ситуацій професійної діяльності з метою більш ефективного розвитку професійних компетентностей у майбутніх фахівців з навігації та управління судном без загрози для життя людей [6].

Важливим аспектом розвитку лідерського потенціалу у майбутніх фахівців з навігації та управління судном є навчання впродовж життя. Формування якостей під час такого навчання і водночас поглиблення спеціальних знань на курсах підвищення кваліфікації передбачає здобуття знань самостійно доповнювати, конкретизувати та критично переоцінювати власні знання з метою подальшого розвитку та використання для професійної користі, а також намагання втілювати професійні знання в практичну діяльність [7, с. 125-126].

Для набуття нових навичок, пов'язаних розвитком лідерського потенціалу (зокрема, навичок планування, прийняття рішень, розв'язання конфліктів, навичок безпосередньої професійної компетентності), майбутнім фахівцям з навігації та управління судном необхідна система цільової підготовки лідерства, тому що постійне навчання лідерству – це шлях для високої ефективності в діях.

Доцільно відзначити, що здатність до ефективної комунікації є однією з найважливіших лідерських навичок майбутніх фахівців з навігації та управління судном, яка є необхідною для успішної професійної діяльності в галузі морського транспорту.

Саме комунікативні здібності сприяють організації діяльності, оскільки дають змогу уникнути негативних явищ у діловому спілкуванні. Конструктивне та довірливе спілкування дозволяє також вирішувати проблеми спільної діяльності та створювати команду однодумців на всіх рівнях професійної діяльності. Водночас активне слухання є необхідною частиною формування комунікаційної компетентності, що, зі свого боку, виступає запорукою успіху в переговорах.

При проектуванні контекстного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців з навігації та управління судном доцільно поєднувати навчання за фахом з англійською мовою, що сприяє оволодінню мовою у професійній ситуації. Завдяки активному та ситуативному навчанню можна навчити майбутніх фахівців з навігації та управління судном думати та діяти як справжні експерти. У рамках професійної діяльності комунікаційна взаємодія між членами екіпажу має бути ідеальною, оскільки це може вплинути на переговорний процес і безпеку судноводіння [8, с. 32].

Варто відзначити й те, що на розвиток лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном впливає конкурентоспроможність таких фахівців. Так, конкурентоспроможність майбутніх фахівців з навігації та управління судном – це складова лідерського потенціалу, що характеризується комплексом адаптаційних умінь, пізнавальної діяльності та індивідуальних компонентів самооцінки, що відображають сформованість кваліфікаційного рівня, професійної свідомості, професійних умінь і навичок, комунікабельність, конфліктостійкість, прагнення до постійного саморозвитку, спрямованого на успіх у конкурентній боротьбі, яка домінує на ринку морської праці [9].

Висновки. Отже, підсумовуючи, результати проведених досліджень дозволили виділити особливості розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців з навігації та управління судном в умовах професійної підготовки, виходячи з студентоцентрованого підходу. На підставі проведених досліджень виявлено, що професійна підготовка майбутніх фахівців морської транспортної галузі на засадах студентоцентрованого підходу до проектування освітнього процесу має величезний вплив на особистісний розвиток здобувачів вищої морської освіти та їх професійну ідентичність. Результати дослідження дали можливість відзначити, що з метою розвитку лідерського потенціалу у майбутніх фахівців з навігації та управління судном заклади вищої морської освіти повинні системно працювати в рамках професійної підготовки майбутніх фахівців з навігації та управління судном і надавати їм можливість стати компетентними фахівцями, здатними швидко та самостійно приймати відповідні рішення та проявляти ініціативу у подальшій професійній діяльності у галузі морського транспорту.

Література:

1. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року: Міжнародна морська організація; Конвенція, Міжнародний документ від 07.07.1978. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text

2. Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Галузь знань - 27 Транспорт, спеціальність - 271 Річковий та морський транспорт: Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 № 1239. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/271-Richk.ta.morsk.transp-bak.31.01.22.pdf>

3. Діденко О., Ворохобіна Д. Особливості змісту поняття «лідерська компетентність майбутніх фахівців з навігації та управління судном». Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2022. № 29(2). С. 192-207.

4. Безлуцька О. П. Психологічні чинники впливу на лідерські якості судноводія в умовах рейсу. Міжнародний науковий журнал Інтернаука. 2017. № 1(1). С. 67-70.

5. Глікман С. В. Формування професійних якостей майбутніх судноводіїв у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Бердянськ, 2018. 261 с.

6. Товстокорий О. М., Попова Г. В. Використання симуляційних тренажерів віртуальної реальності для формування професійних компетентностей майбутніх судноводіїв. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. № 82(2). С. 46-62.

7. Мусоріна М. О. Методичні засади формування технічної компетентності майбутніх фахівців із судоволодіння. Педагогічні науки. 2017. Випуск 135. С. 177-188.

8. Zheliaskov V. Y., Danylenko O. B. Methodological approaches to the system of future navigators' preparation to professional communicative interaction. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2019. № 6(46). С. 27-33.

9. Смірнов С. В. Формування конкурентноздатності майбутніх судноводіїв у процесі професійної підготовки у морських закладах вищої освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2018. 326 с.

References:

1. Mizhnarodna konventsiiia pro pidhotovku i dyplomuvannia moriakiv ta nesennia vakhty 1978 roku: Mizhnarodna morskа orhanizatsiia; Konventsiiia, Mizhnarodnyi dokument vid 07.07.1978 [International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978: International Maritime Organization; Convention, International instrument of 07.07.1978]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text [in Ukrainian].

2. Standart vyshchoi osvity Ukrainy. Pershyi (bakalavrskyi) riven vyshchoi osvity. Haluz znan - 27 Transport, spetsialnist - 271 Richkovyi ta morskyyi transport: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 13.11.2018 № 1239 [Standard of Higher Education of Ukraine. The first (bachelor's) level of higher education. Field of knowledge - 27 Transport, specialty - 271 River and sea transport: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 13.11.2018 № 1239]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/271-Richk.ta.morsk.transp-bak.31.01.22.pdf> [in Ukrainian].

3. Didenko, O., Vorokhobina, D. (2022). Osoblyvosti zmistu poniattia «liderska kompetentnist maibutnix fakhivtsiv z navihatsii ta upravlinnia sudnom» [Features of the content of the concept "leadership competence of future specialists in navigation and ship management"]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky – Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences, 29(2), 192-207* [in Ukrainian].

4. Bezlutska, O. P. (2017). Psykholohichni chynnyky vplyvu na liderski yakosti sudnovodiia v umovakh reisu [Psychological factors of influence on the leadership qualities of a ship's navigator in voyage conditions]. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal Internauka – International scientific journal Internauka, 1(1), 67-70 [in Ukrainian].

5. Hlikman, S. V. (2018). Formuvannia profesiinykh yakosteï maibutnikh sudnovodiiv u protsesi fakhovoi pidhotovky: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 [Formation of professional qualities of future navigators in the process of professional training: Candidate of Pedagogical Sciences: 13.00.04]. Berdiansk [in Ukrainian].

6. Tovstokoryi, O. M., Popova, H. V. (2021). Vykorystannia symuliatyinykh trenazheriv virtualnoi realnosti dlia formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnikh sudnovodiiv [The use of virtual reality simulation simulators for the formation of professional competencies of future navigators]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information technologies and learning tools, 82(2), 46-62 [in Ukrainian].

7. Musorina, M. O. (2017). Metodychni zasady formuvannia tekhnichnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz sudnovolodinnia [Methodical principles of formation of technical competence of future specialists in ship ownership]. Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences, 135, 177-188 [in Ukrainian].

8. Zheliaskov, V. Y., Danylenko, O. B. (2019). Methodological approaches to the system of future navigators preparation to professional communicative interaction. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal), 6 (46), 27-33 [in Ukrainian].

9. Smirnov, S. V. (2018). Formuvannia konkurentnozdatnosti maibutnikh sudnovodiiv u protsesi profesiinoi pidhotovky u morskykh zakladakh vyshchoi osvity: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 [Formation of competitiveness of future navigators in the process of professional training in maritime higher education institutions: Candidate of Pedagogical Sciences: 13.00.04]. Odesa [in Ukrainian].